

Psichikos sveikata – pagrindinė žmogaus teisė

Teisė į psichikos sveikatą pripažįstama tiek tarptautiniu, tiek ES lygmeniu:

- Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 25 straipsnyje teigiama, kad kiekvienas žmogus turi teisę į tokį gyvenimo lygį, kuris užtikrintų jo sveikatą ir gerovę.
- ES Pagrindinių teisių chartijos 35 straipsnis garantuoja teisę į prevencinę sveikatos priežiūrą ir gydymą.
- Tai taikoma visiems ES gyventojams, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

ES teisiniai pagrindai, saugantys psichikos sveikatos teises

Europos Sąjunga priėmė keletą direktyvų, kurios gina migrantų teises į sveikatos priežiūrą.

- Direktyvoje 2013/33/ES (Priėmimo sąlygų direktyva) nurodyta, kad prieglobsčio prašytojai turi teisę į būtiną medicininę ar kitą pagalbą, įskaitant psichikos sveikatos priežiūrą.
- Direktyva 2011/24/ES remia tarpvalstybinę prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų.
- Šie teisės aktai užtikrina, kad net ir asmenys, neturintys nuolatinės gyvenamosios vietos, gali gauti būtinąją priežiūrą.

Kas turi teisę naudotis psichikos sveikatos paslaugomis?

Teisė naudotis psichikos sveikatos priežiūros paslaugomis taikoma plačiam žmonių ratui:

- ES piliečiai
- Prieglobsčio prašytojai
- Pabėgėliai pagal Ženevos konvenciją
- Trečiųjų šalių piliečiai (turintys dokumentus arba jų neturintys)
- Prekybos žmonėmis aukos
- Nelydimi nepilnamečiai

Daugelyje ES šalių net ir nelegalūs migrantai turi teisę į skubią ir būtinąją sveikatos priežiūrą.

Dažniausios prieigos kliūtys

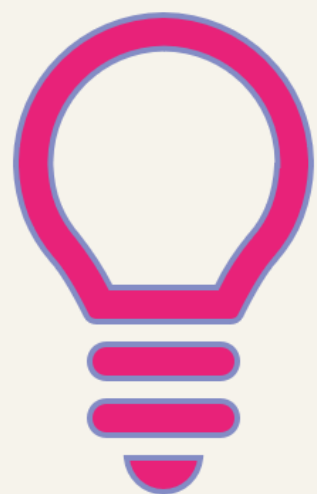
Nepaisant šių teisinių garantijų, daugeliui migrantų vis dar sunku gauti psichikos sveikatos paslaugas.

Kliūtys apima:

- Kalbos barjerus
- Baimę prieš valdžios institucijas
- Žinių apie teises trūkumas
- Kultūrinę stigmą, susijusią su psichikos sveikata.

Šiuos sunkumus dažnai dar labiau apsunkina patirtos traumos arba nepasitikėjimas sistema.

I-asis atvejo scenarijus

Adnanas – 30 metų prieglobsčio prašytojas, gyvenantis Italijoje. Jis kenčia nuo košmarų ir panikos priepuolių, susijusių su kelionės metu patirta trauma. Jis vengia kreiptis pagalbos, nes bijo, kad tai gali turėti įtakos jo prieglobsčio prašymui.

Pagal ES teisę Adnanas turi teisę gauti psichologinę pagalbą per nacionalinę sveikatos priežiūros sistemą.

Tarpusavio paramos darbuotojai gali atlikti svarbų vaidmenį užtikrindami, kad tokie asmenys kaip Adnanas žinotų savo teises.

Kalbos ir informuoto sutikimo vaidmuo

Prieinamumas reiškia ne tik paslaugų prieinamumą, bet ir tai, kad jos būtų suprantamos bei kultūriškai tinkamos.

Pagal ES teisę žmonėms turi būti teikiama informacija apie jiems teikiamą priežiūrą jiems suprantama kalba.

Tai labai svarbu siekiant užtikrinti informuotą sutikimą – tai reiškia sutikimą gydytis ar gauti paslaugas aiškiai suprantant, kas siūloma, ir laisva valia priimant sprendimą.

Konfidencialumas ir pasitikėjimas

Vienas iš pagrindinių sveikatos priežiūros principų yra konfidencialumas.

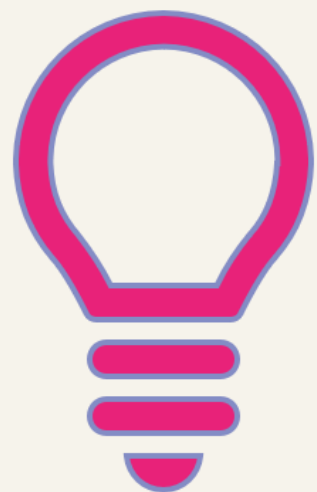
Migrantams tai ypač svarbu.

Psichikos sveikatos specialistams pateikta informacija neturėtų būti perduodama imigracijos institucijoms.

Ši apsauga įtvirtinta ES duomenų apsaugos teisės aktuose, įskaitant Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (BDAR).

Aiškūs šios nuostatos išdėstymas padeda kurti pasitikėjimą.

2-asis atvejo scenarijus

Leyla, Ispanijoje gyvenanti migrantė, jaučiasi labai prislėgta. Ji nori pagalbos, bet nerimauja, kad jos duomenys gali būti perduoti imigracijos pareigūnams.

Iš tiesų, Ispanijos sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai – kaip ir kiti visoje ES – pagal įstatymą privalo užtikrinti sveikatos informacijos konfidencialumą.

Nukreipimas pas bendruomenėje dirbantį pagalbos specialistą arba į kultūriškai jautrias paslaugas teikiančią kliniką gali padėti sumažinti Leilos baimes.

Nacionalinių ir regioninių skirtumų supratimas

Nors ES direktyvose numatyti minimalūs standartai, **psichikos sveikatos priežiūros teikimo būdai skirtingose šalyse gali skirtis.**

Svarbu išmanyti vietos pagalbos sistemą ir žinoti, kur kreiptis pagalbos.

Neprofesionaliam patarėjui žinios apie vietos gydymo įstaigas, krizių pagalbos tarnybas ir paramą teikiančias organizacijas gali padėti veiksmingiau nukreipti žmones į jiems reikalingas paslaugas!

Nuotrauka: Christian Lue, Unsplash

Neprofesionalaus patarėjo vaidmuo

Kaip neprofesionalus patarėjas:

- neprivalote teikti medicininių patarimų, tačiau galite būti patikimas informacijos šaltinis;
- galite padėti kitiems suprasti savo teises, pasinaudoti vertimo žodžiu paslaugomis ir sumažinti baimę bei neapibrėžtumą.

Neprofesionalūs patarėjai gali būti labai svarbūs kultūriniai tarpininkai ir pagalbininkai, padedantys žmonėms žengti pirmuosius žingsnius ieškant pagalbos.

Pagrindinių punktų santrauka

- Kiekvienas ES gyventojas – nepriklausomai nuo statuso – turi tam tikrą prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų, įskaitant psichikos sveikatos priežiūrą.
- ES direktyvos ir žmogaus teisių sutartys suteikia tvirtą teisinį pagrindą.
- Labai svarbu suprasti teisę į kalbinę prieigą, konfidencialumo principus ir informuoto sutikimo reikšmę.
- Neprofesionalūs patarėjai gali padėti mažinti atotrūkį tarp žmogaus teisių ir realių galimybių tomis teisėmis pasinaudoti.

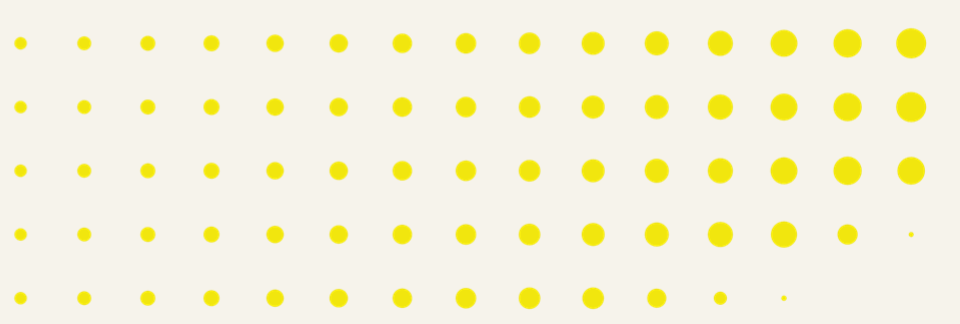
Trumpas apmąstymas...

Prieš pereidami prie 2-ojo skyriaus, skirkite akimirką apmąstymams apie tai, ką tik ką išnagrinėjote 1-ame skyriuje.

Pradėkite nuo apmąstymų apie bendruomenę, kurioje dirbate ar gyvenate:

- Kokių dažniausių nesusipratimų žmonės turi apie savo teisę kreiptis psichikos sveikatos pagalbos?
- Kaip galėtumėte tai paaiškinti ar suteikti jiems daugiau pasitikėjimo kultūriškai jautriu būdu?

PHAROS – psichologinė pagalba migrantams ir pabėgėliams

Mokymo kursas migrantams, skirtas pasirengti
neprofesionalaus psichikos sveikatos patarėjo vaidmeniui

4 modulis

2 skyrius: Etniniai psichikos sveikatos paramos
aspektai

